

СТАНОВИЩЕ

от проф., д. ик. н. Лучиян Ангелов Милков- преподавател в УНСС, Факултет „Управление и администрация“, Катедра „Публична администрация“, моб. т-н: 089 555 3 400, E-mail: milkovl@abv.bg, за дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“, в област на висше образование: 1. „Педагогически науки“, професионално направление: 1. 2. „Педагогика“, докторска програма: „Теория на възпитанието и дидактика“

Автор: Христина Христова Григорова

Тема: „Предизвикателното поведение у юношите и стратегии за преодоляването му“

Научен ръководител: проф., д. п. н. Пламен Радев Иванов- ПУ „Паисий Хилендарски“, Педагогически факултет, катедра „Педагогика и управление на образованието“.

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Христина Григорова е предоставила на катедрата, към която е зачислена в докторантура и на Научното жури на ПУ „Паисий Хилендарски“, всички необходими документи, изискуеми, съгласно процедурата за защита: дисертационен труд с общ обем от 228 страници, автореферат с обем от 34 страници и автобиография. В автореферата са намерили място публикациите, чрез които е апробиран дисертационният труд и приносните моменти- разделени на теоретични и научно-приложни.

Дисертацията и авторефератът отговарят на изискванията на ЗРАСРБ и на правилника за приложението му, както и на правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в ПУ „Паисий Хилендарски“.

2. Актуалност на тематиката

Темата е повече от актуална, тъй като засяга не само проблеми на настоящето в страната ни, но визира и бъдещето в областта на съвместното съжителстване на различни възрастови социални групи, провокирани от предизвикателното поведение на юношите към другите- родители, учители, връстници, общество.

3. Познаване на проблема

От внимателния прочит на дисертационното изследване е видно, че Христина Григорова е навлязла в същността на изследваната проблематика. Умело борави с основния понятиен апарат, прави изключително смислени обобщения. Осведомеността ѝ в областта е осигурена от богатия набор на използвана и цитирана литература, както на кирилица, така и на латиница- 84 автора на кирилица, 99 на латиница и 14 Интернет-сайта.

Придобитото висше образование в областта на музикалната педагогика, последвано от магистратура и специализации в областта на арт-педагогиката, положените докторантски изпити в катедра „Педагогика и управление на образованието“ и съвместната работа с научния ръководител-изявеният наш педагогически деец проф., д. п. н. Пламен Радев, са осигурили на Христина Григорова висока компетентност и ерудиция, отлично владение на научния език в областта на дисертационното изследване.

4. Методика на изследването

Приетата и използвана изследователска методика позволява на докторанта да проведе резултатно изследване, обстоен анализ на получените резултати и структуриране на изводи и препоръки, както за теоретичната педагогика, така и за практиката на семейството и училището, като най-значими фактори в процеса на възпитанието и превъзпитанието на юношите, за успешната реализация на процесите на социализацията им към условията на съвременното общество у нас.

Сред инструменти на емпиричното изследване намираме: Анкета за оценка на адекватност, компетентност и ефективност на възпитателния стил на родителите, в контекста на предизвикателното поведение на юношите; Скала за оценка на предизвикателното поведение; МСА (Многомерна скала за агресивност).

Тези методи са съвременни, модерни и високоефективни. Събраните с тях изследователски данни могат много точно и резултатно да бъдат анализирани и получените резултати да помогнат за реализация на издигнатите цели, задачи и хипотеза на изследването.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертацията е умело изградена и съдържа всички необходими елементи за труд от този вид: увод, три глави, изводи и заключение, литература и приложения.

5. 1. В увода са изведени значимостта на изследваната проблема, както у нас, така и в ЕС и останалия свят. Тук намира място и изследователският апарат- цел, обект, предмет, задачи, хипотеза на изследването, ограниченията, които създават условия за успешна работа и целенасочени изводи и препоръки.

Използваната методология и методика на научното изследване в областта на избрания предмет почива върху съвременни научни подходи, използвани от теорията на възпитанието, психологията на личността и социалната рефлексивна антропология.

5. 2. Първата глава има теоретичен характер и изследва многопланово всички въпроси, свързани с юношеството като възраст и отклоненията в поведението на живеещите в тази възраст. Специално внимание се обръща на феномена „предизвикателно поведение“. Анализирани са множество теоретични постановки и са посочени техните позитивни и негативни страни. Личи специалната литературна осведоменост на Христина Григорова- тя познава отлично съвременните теории, постановки и идеи,

насочени към юношите днес и пътищата за тяхната интеграция към ценностите на съвременното общество.

5. 3. Специално внимание е обърнато на стратегиите за овладяване на предизвикателното поведение у юношите- направен е обстоен анализ на всички възможни и приложими стратегии и са посочени позитивните им страни, които водят до сериозни възпитателни резултати.

С особен интерес се запознах с модерната и актуална педагогическа идея- училището за родителите, като проект на нова стратегия за коригиране възпитателната среда на юношите в контекста на предизвикателното поведение. Всичко това е реализирано във втора глава на дисертационното изследване.

Теоретичният анализ в двете глави е извършен много задълбочено и отговорно, като са търсени онези теоретични постановки и идеи, които могат да подпомогнат Христина Григорова.

5. 4. Трета глава на дисертационното изследване е пряко насочена към организацията, реализацията и анализа на резултатите от емпиричното изследване

Анализът на получените данни от емпиричното изследване е подробен, обстоятелствен и много точен. Текстовият материал е придружен от множество графични фигури (таблици, диаграми, хистограми, фигури-повече от 60), които подпомагат възприемането на материала и дават възможност за сравнително-съпоставителен анализ на данните от изследването. Изследването и анализът се доближават плътно до психолого-педагогическите възпитателни модели и това прави резултатите още по-ценни и реално приложими в практиката.

5. 5. Направените изводи и препоръки от изследването са реални, получени в резултат на сериозен анализ, обхващащ голям брой респонденти- 240 юноши и техните родители, диагностицирани по предварително избрани признаци.

Изведени са най-значимите фактори и условия за превенция на съществуващите модели на предизвикателно поведение у юношите.

5. 6. Използваната и цитирана литература показва осведомеността, ерудицията и компетентността на докторанта, умението да борави с текстове от наши и чужди автори, умело да ги интерпретира и насочва към практическите задачи на изследването. Като автори и обем, литературата е напълно достатъчна за дисертационния труд- общо 197 източника на кирилица, латиница и Интернет сайтове.

Стилът, езикът и начините на изложение са на необходимото ниво. Използваният тезаурус е от областта на изследването и е точно обяснен и анализиран. Считаю, че дисертацията е собствено научно изследване, положен е сериозен проучвателски и изследователски труд.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

От запознаването ми с професионалния и творчески път на Христина Григорова придобих представа за нейната научна подготвеност, литературна осведоменост и практически опит. У нея е налице необходимият опит за организационна, проектна и управленска дейност в областта на теорията на възпитанието и дидактиката.

Публикациите са от областта на дисертационното изследване. Те са общо пет и са намерили място в сборници, годишници и списания в различни висши училища. Чрез тях докторантът е запознал специалистите в изследваната област с резултатите от изследването, изводите, препоръките и данните от него. Убеден съм, че ще последват и други публикации- в реферирани издания, такива с редакционни колегии и с импакт-фактор.

Научните приноси са диференцирани в две области:

- Теоретични

В тях е посочен модел от областта на теорията на възпитанието и психологията на юношата, за дейност в настоящия момент и в бъдеще, за активно преодоляване на формите на предизвикателно поведение у

юношите, както от семейството, така и от страна на училището и всички елементи на социално-педагогическата система.

- Приноси с научно-приложен характер

Разработената стратегия „Училище за родители“ би могла да се приложи във всяко българско училище (в най-добрия случай- във всички училища), а резултатите биха се проявили на ниво общество.

Скалите за надеждност са с много висок коефициент, което позволява резултатите от изследването да бъдат полезни за всички специалисти, работещи с юноши.

7. Автореферат

Той съдържа всички необходими елементи, необходими за труд и публикация от този вид: структура на дисертационното изследване, анализ на използваната и цитирана литература на автори в конкретната област. В него не се забелязват отклонения от основния текст на дисертацията. Тук са намерили място научните приноси и публикации на Христина Григорова по изследваната тема (общ брой пет).

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Според мен, с получените резултати от изследването, направените изводи, препоръки, заключение и наличните публикации, е необходимо да бъдат запознати специалистите, които работят с юноши в училище, родителите, училищните настоятелства, специалистите от различните институции, които се занимават с учащи, проявяващи форми на девиантно и делинквентно поведение, различни форма на вербална и невербална агресия, училищни психолози и педагози.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

На основата на обстояния анализ на дисертационното изследване, направените изводи и препоръки и публикациите на Христина Христова Григорова, оценката ми е **ПОЛОЖИТЕЛНА**. Налице са достойнства и

неоспорими качества на кандидата за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“.

Всички необходими документи, сведения и публикации са представени своевременно, в пълния си вид. Това ми даде възможност за тяхното обективно и цялостно проучване.

Поради това, **предлагам на членовете на Многоуважаемото Научно жури** на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ да присъдим образователната и научна степен „Доктор“ на Христина Христова Григорова, в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1. 2. Педагогика, докторска програма „Теория на възпитанието и дидактика“.

10. 11. 2016 г.

Изготвил становището:

Гр. София

(Проф., д. ик. н. Лучиян Милков)